

versenydobogón, ám megvonják operai szereplehetőségeinek határait. Horváth Eszternek ritka szerencsés adottságok vannak birtokában: szép és gazdag hanganyag, reprezentatív megjelenés, levegőt teremtő személyiség, átlagon felüli játékindigencia. Máris a társulat egyik legjelentősebb művészyéniségévé vált. A tenorista *Juhász Lászlónak* erős karakterformáló képessége van, hangja az elmúlt évben magasabb lett, a nehezebb regiszterekben is biztosan szól. A szép hangú baritonista *Börcsök István* a tavalyi feltűnést keltő beugrások után újabb kellemes meglepetésekkel szolgálhat. *Lengyel Ildikó* és *Fekete Mária* korrekt, tisztos teljesítményre képesek. Két szép hangú fiatal tenorista — *Engel Imre* és *Gárdai Lajos* — most készül az első jelentős szerepre.

Valamennyien a pálya elején vagy legalábbis a delén jóval innen állnak. Megvan bennük a fejlődés igénye és képessége. A velük kapcsolatos munkához céltudatosságra, a hosszú előkészületeket is vállaló kitartásra van szükség. *Vaszy Viktor* zeneigazgató személye erre feltétlen garancia, ám egyre jobban érezhető, hogy a szegedi operának jelenleg még nincs vele egyenrangú koncepciózus rendezőgyénisége. Az utóbbi évek produkcióinak tekintélyes részét bosszantó egyensúlyzavar jellemezte. Az igényes zenei megvalósítás mellől hiányzott az alapos, az előadások résztvevőit együttesé olvasztó rendezői munka. Nem egy vezető énekes játékbeli modorosságokkal küzd, gesztusai minden produkcióban megismétlődnek, többen hajlamosak a naiv teatralitásra, magamutogatásra, a taps felé kacsintó rájátszásra. E fogyatékoságok — melyek miatt akár teljes produkciók hajótörést szenvedhetnek — elsősorban a rendező munkájának fogyatékoságait vagy inkább feladatvállalásának, igényességének határait jelzik. Az operarendezőnek nem lehet megelégednie pusztán a statisztéria és az énekkar mozgásának, a jeleneteknek a megtervezésével. Olyan „kényes” és nehéz dolgokba is be kell avatkoznia, mint a színpadon levők gesztusai és mimikája. Céltudatosságának, izlésének a színpadi játék legapróbb és legszemélyesebb mozzanatában is érvényesülnie kell. Nemegyszer a már-már leküzdhetetlennek látszó megszokottságok ellenében, ám a művészi színvonal érdekében. Ha pedig az ilyen intenzitású és igényű rendezői munkához nincsenek meg a feltételek, akkor ezen okvetlenül segíteni kell. Hogy egy következetes, bátor rendező „csodákat művelhet”, arra kitűnő példa a pár évvel ezelőtti, *Bozóki István* rendezte *Mathis* előadás, melyen a társulat korábban modorosan és kellő mértéktartás nélkül játszó férfienekesekre például rá se lehetett ismerni, sőt egyikük, a sok sikert megszerző idősebb művész, pályája végén szinte újjászületve, életének talán legemlékezetesebb teljesítményét nyújthatta; a rendező segítségével és bizonyára kemény munka árán. *Bozókinak* ahhoz is volt bátorsága és művészi lelkiismeretessége, hogy az egyik tévesnek bizonyult rendezői megoldást a bemutató előadás után megváltoztassa.

Angyal Máriának az operatársulat munkájába való bekapcsolódása „új hullámot” ígér a rendezés területén is. Eddigi két sikeres operarendezése ezt ígéri. Ha a legutóbbi, *A szevillai borbély* előadás kissé harsánynak tűnt is, végre a legapróbb részletekig megtervezett, igényesen kidolgozott előadást, tökéletesen együtt játszó együttest láthattunk a színpadon. Ennek állandó igényét s a vele járó sűrűbb művészi és szervezési tennivalókat, a több tudatosság és önfegyelem, a produkciók egészére való figyelés, a rutinszerűségtől való tartózkodás, az állandó újjászületés parancsát kell vállalnia az egész szegedi operának: rendezőnek, karmesternek, vezető és pályakezdő énekesnek egyaránt.

CSAPLÁR FERENC

A mi Elektránk?

Korszerű színház nincs korszerű gondolat nélkül, izgalmas produkció szellemi izgalom nélkül. Aki jó színházat akar csinálni, annak egyszerre kétfelé kell figyelnie: a közösséget foglalkoztató problémákra s a színházművészet eddig megteremtett és egyre bővülő lehetőségeire. Úgy kell művésznek lennie, hogy egyúttal politikus

és filozófus is legyen. S ha már politizál, filozofál, akkor a valóságos helyzetből kiindulva és lehetőleg ne zavarosan tegye ezt. Közösséget érdeklő üzenete legyen. A korszerű, izgalmas színháznak a vita éltető eleme, ám soha nem a zavarosság.

E fentiekkel kapcsolatban a szegedi Egyetemi Színpad legutóbbi produkciója, az *Örök Elektra* címmel bemutatott tragédiaátdolgozás — a rendező Paál István és a költő Veress Miklós munkája — tanulságokkal szolgál. Ebben az Elektra-dramában, mely elsősorban Szofoklész, Hofmannstahl és Gyurkó László ismert műveinek anyagából jött létre, az Elektra- és az Antigone-történet egyesül. A száműzetésből titkon hazatért Oresztész nővére biztatására hívei segítségével megöli bűnös anyját, a férjgyilkosságban vétkes királynőt, mikor azonban az uralkodóval, Kreonnal kerül szembe, áldozatul esik. Elektra a tilalom ellenére megadja a végső tiszteséget öccsének, sőt vállalja, hogy tovább folytatja, amit öccse elkezdett. Kreon, miután megölt asszonya helyére emeli Püladeszt, megöleti a „város rendjét és a polgárok nyugalma” veszélyeztető Elektrát.

Oresztész és Elektra tettei és sorsa révén a forradalmár magatartást és sorsot akarták az előadás megalkotói láttatni: a zsarnokságot álcázó rend és nyugalom elleni örök lázadást és meg nem alkuvást, a mártíromságot. Mindezt részben azzal a céllal, hogy tiszteljenek az elesett hősök emlékének, akiknek neve egyébként a színpadi cselekmény megindulása előtt hangelőjáték keretében elhangzik.

Paál és Veress Oresztésze és Elektrája forradalomról beszél és forradalmat akar, tetteiket illetően azonban naivabbak, ugyanakkor kegyetlenebbek minden eddigi Oresztésznél és Elektránál. A maguk forradalmát a büntetéssel kezdik, ahelyett hogy rögtön a legfontosabbal, a potenciális ellenfél megsemmisítésével törődnének. Ösztönösségük az ultrabaloldali mozgalmak cselekvésmechanizmusára emlékeztet. Jel-szavuk, miszerint „a forradalomhoz véres út vezet”, büntetést akar igazolni, ami pedig önmagában véve nem forradalmi akció. Eleve mártíromságra születtek, nem győzelemre.

Az Örök Elektra előadás alkotóinak szándéka szerint politikus színház. Nem a dráma egészének belső logikája révén — erre a jelzett ellentmondások miatt eleve nincs is lehetőség —, hanem közvetlenül, agitatív módon, élve a nyugati baloldali ifjúság demonstrációi nyomán nemrég megszületett „utca-színház” eszközeivel. Az ilyen színház azonban csak akkor eredményezheti azt, ami saját létének alapjául szolgál, a közönség és produkció találkozását, ha az, ami elhangzik, valóban nagyon aktuális, nagyon közösségi gond s a reveláció erejével hathat. A zsarnokság és a forradalom problematikájának a közvetlen tennivalók szintjén a világban sok helyütt van még társadalmi akusztikája. *Mi azonban már túl vagyunk rajta.* Emiatt érzem az együttes kísérletező és játékkedve, vállalkozásának tiszteletre méltó volta, sok jó rendezői részletmegoldás, Margittay Ági és Tolnai Miklós színművészek nem egy igazán nagy pillanata ellenére az Örök Elektra előadást kevésbé korszerűnek, izgalmasnak, mondhatnám úgy is, kissé „importcikknek”.

Az ambíciózus és vállalkozókedvű együttesnek — ha több akar lenni egyfajta világirodalmi magazinnál — nemcsak a határokon túlra kellene figyelnie, hanem a saját gondokra is, hiszen mégiscsak idehaza játszik. Nemcsak formai lehetőségeit, kísérletező szándékának irányát kell tisztáznia, hanem gondolati céljait, mondanóit is.

CS. F.